

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR
VAZIRLIGI**

**NAMANGAN MUHANDISLIK-QURILISH
INSTITUTI**
NamMQI
O'quv-uslubiy boshqarma
№ 12
«30» 08 2024 y.

**NAMANGAN MUHANDISLIK-QURILISH
INSTITUTI**
ANDIQLAYMAN
Namangan muhandislik-
qurilish instituti rektori
Sh. Ergashev
2024 yil « 30 » 08

**METROLOGIYA, TEXNIK JIHATDAN TARTIBGA
SOLISH, STANDARTLASHTIRISH VA
SERTIFIKATLASHTIRISHNING QONUNIY
ASOSLARI**

FANINING O'QUV DASTURI

Bilim sohasi: 700 000 – Muhandislik, ishlov berish va qurilish
sohalari

Ta'lim sohasi: 710000 – Muhandislik ishi

Mutaxassislik: 70711302 – Metrologiya, standartlashtirish va sifatni
boshqarish (tarmoqlar bo'yicha)

Fan/modul kodi MTJSSQA 1106	O'quv yili 2024-2025	Semestr(lar) I	ECTS - Kreditlar 6	
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek	Auditoriya masbg'ulotlari (soat)	Haftadagi dars soatlari 6	Jami yuklama (soat)
Fanning nomi	Mustaqil ta'lim (soat)	90	180	
1. Metrologiya, texnik jihatdan tartibga solish, standartlashirish va sertifikatlashirishning qonuniy asoslari	90 (46/44)	90	180	
2. Fanning mazmuni				
2.1 Fanni o'qitish maqsadi va vazifalari				
Fanni o'qitishdan maqsad – metrologiya, standartlashirish va sifatini boshqarish (tarmoqlar bo'yicha) mutaxassisligi bo'yicha ta'lim olayotgan talabalarda tegishli faoliyat sohalarning qonuniy va huquqiy asoslari bo'yicha zarur va etarli bo'lgan bilimlarni shakllantirish hisoblanadi.				
Fanning vazifasi – ijtimoiy turmushda huquqiy ongning tutgan o'rmini ko'rsata bilish bo'lib, o'z doirasiga xalq xo'jaligida hamda sanoatning turli tarmoklarida, xususan metrologik ta'minot va xizmat, standartlashirish, yangi standartlarni, texnik reglamentlarni va texnologiyalarni tadqiq etish, mahsulotlar va xizmatlarni sertifikatlashirishda hamda shu sohalar bo'yicha davlat nazoratini amalga oshirishda qonun ustivorligini ta'minlash, shaxslarning huquq va majburiyatlarini qonuniy asosda o'zgartirish.				
II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza masbg'ulotlari)				
II.1. Fan tarkibi mavzulari:				
1-mavzu. Kirish. Fanning maqsad va vazifasi.				
Fanning tuzilmasi maqsad va vazifalari hamda fanning boshqa fanlar bilan aloqadorligi. Huquqiy madaniyat va ong masalalari. Asosiy yuridik atamalar va tushunchalar.				
2-mavzu. Ijtimoiy turmush va huquqiy ongning uzviy bog'liqligi. Huquqiy usturma tarkibida huquqiy ongning o'rni. Huquqiy ongning amaliy funksiyasi. Huquqiy ong elementlari.				
3-mavzu. Subyektlarning orasidagi tuziladigan shartnomalar haqida. Shartnoma madaniyati va intizomi to'g'risida.				
4-mavzu. O'zbekiston Respublikasi fuqarolik kodeksi. O'zbekiston Respublikasining xo'jalik yurituvchi sub'ektlar faoliyatining shartnomaviy-huquqiy bazasi to'g'risida qonuni.				
5-mavzu. Faoliyatga tegishli bo'lgan qonunlar. Metrologiya, standartlashirish va sertifikatlashirish faoliyati asoslanadigan va uzviy bog'liq bo'lgan Respublika qonunlari.				
6-mavzu. Tovar belgilari va xizmat ko'rsatish belgilari haqida. Informatsiya haqida; Alohida muhofaza etiladigan tabiiy hududlar haqida.				
7-mavzu. Standartlashirish, metrologiya hamda mahsulotlar va xizmatlarni sertifikatlashirish haqida.				

8-mavzu. EHM lari uchun yaratilgan dasturlar va ma'lumotlar bazalarining huquqiy himoyasi to'g'risida.
9-mavzu. Iste'molchilarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida; Xo'jalik sub'ektlarining faoliyatini davlat nazorati to'g'risida.
10-mavzu. Oziq ovqat mahsulotlarining sifati va havfsizligi to'g'risida. Davlat xaridlari to'g'risida.
11-mavzu. O'zbekiston Respublikasining "Texnik jihatdan tartibga solish to'g'risida"gi Qonuni.
12-mavzu. O'zbekiston Respublikasining "Muvofiglikni baholash to'g'risida"gi Qonuni.
13-mavzu. Texnik jihatdan tartibga solish, standartlashirish, sertifikatlashirish va metrologiya tizimlarini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida.
14-mavzu. Muvofiglikni baholash tizimini yanada takomillashirish va sinov laboratoriyalari kompleksini rivojlantirish to'g'risida.
15-mavzu. Muvofiglikni baholash organlarini akkreditatsiya qilish tizimini yanada takomillashirish chora-tadbirlari to'g'risida.
16-mavzu. Yuridik va jismoniy shaxslarning elektr energiyasi, tabiiy gaz, ichimlik va issiq suvni hisobga olish uskunalarni (hisoblagichlarni) yechish, qiyoslashdan o'tkazish va o'rnatish bo'yicha davlat xizmatlari ko'rsatishning ma'muriy reglamentlari to'g'risida.
17-mavzu. O'zbekiston Respublikasida o'lcham birliklarini qo'llash to'g'risida.
18-mavzu. O'zbekiston Respublikasida ishlab chiqariladigan tovarlarga shtrixli kodlashni joriy etish to'g'risida.
19-mavzu. Metrologiya tekshiruvidan o'tkazilishi lozim bo'lgan o'lchov vositalari turkumlarining ro'yxatini tasdiqlash to'g'risida.
20-mavzu. O'zbekiston Respublikasi Milliy sertifikatlashirish tizimida ishlar va xizmatlarga haq to'lash qoidalarini tasdiqlash to'g'risida.
21-mavzu. Jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari bilan ishlash tartibi to'g'risida.
22-mavzu. Korrupsiyaga qarshi kurashish va kasbiy odob-ahloq qoidalari.
23-mavzu. Jismoniy va yuridik shaxslar shikoyati ustida ishlash. Sub'ektlarning jismoniy va yuridik shaxslar xatti-harakatidan noroziliklarini bildirish. Shikoyat, arznomalar va da'vo arizalari xususida.
III. Amaliy masbg'ulotlari buyicha ko'rsatma va tavsiyalar
<i>Amaliy masbg'ulot bo'yicha quyidagi mavzular tavsiya etiladi.</i>
1. O'zbekiston Respublikasi fuqarolik kodeksi (1-qism).
2. O'zbekiston Respublikasi fuqarolik kodeksi (2-qism).
3. O'zbekiston Respublikasi jinoyat kodeksi (I-XII boblar).
4. O'zbekiston Respublikasi jinoyat kodeksi (XIII-XXIV boblar).
5. O'zbekiston Respublikasining Mehnat kodeksi (1-16 boblar).
6. O'zbekiston Respublikasining Mehnat kodeksi (17-32 boblar).

<p>7. O'zbekiston Respublikasi ma'muriy javobgarlik kodeksi (I-XVI boblar).</p> <p>8. O'zbekiston Respublikasi ma'muriy javobgarlik kodeksi (XVII-XXXI boblar).</p> <p>9. O'zbekiston Respublikasining xo'jalik yurituvchi sub'ektlar faoliyatining shartnomaviy-huquqiy bazasi to'g'risida qonuni.</p> <p>10. Iste'molchilarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida.</p> <p>11. Fuqarolarning murojaatlari to'g'risida.</p> <p>12. Metrologiya, standartlashtirish va sertifikatlashtirish sohalarida qonun buzarlilik uchun jarima solish tartiblari.</p> <p>13. Shartnoma-kontraktlar tuzish bo'yicha amaliy mashg'ulot.</p> <p>14. Davo arizalari yozish tartiblari.</p> <p>15. Metrologiya, standartlashtirish va sertifikatlashtirishning bozor iqtisodiyoti sharoitida ahamiyati.</p> <p>16. Metrologiya, standartlashtirish va sertifikatlashtirish bo'yicha xalqaro va hududiy kelishuvlar va munosabatlar.</p> <p>17. Metrologiya, standartlashtirish, sertifikatlashtirish va sifatni boshqarishning qonuniy va me'yoriy asoslari.</p> <p>18. Metrologiya, standartlashtirish va sertifikatlashtirishning davlat miq'oyosidagi tashkiliy tuzilmasi, me'yoriy hujjatlari, xalqaro va shu jumladan standartlashtirish, metrologiya va sertifikatlashtirish davlatlararo (MGS) kengashi ishlari va hujjatlari bilan tanishib chiqish va o'rganish.</p> <p>19. O'zbekiston Respublikasining "O'ziq-ovqat mahsulotlari sifati va xavfsizligi to'g'risida"gi qonuni.</p> <p>20. O'zbekiston Respublikasining "Texnik jihatdan tartibga solish to'g'risida"gi qonuni.</p> <p>21. O'zbekiston Respublikasining "Muvofiglikni baholash to'g'risida"gi qonuni.</p> <p>22. Metrologiya, standartlashtirish va sertifikatlashtirish sohalarida qonun buzarliliklarning oldini olish choralari.</p>	<p>IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar <i>Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan topshiriqlar:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Metrologiya, texnik jihatdan tartibga solish sohasida xorijiy davlatlarning qonunchiligi. 2. Standartlashtirish sohasida xorijiy davlatlarning qonunchiligi. 3. Sertifikatlashtirish sohasida xorijiy davlatlarning qonunchiligi. 4. Standartlashtirishni rivojlantirish tamoyillari. 5. Texnik jihatdan tartibga solish tizimini rivojlantirish tamoyillari. 6. Eksport—import shartnomalari haqida umumiy qoidalar. 7. Metrologik faoliyatni rivojlantirish tamoyillari. 8. Respublikaga olib kirilayotgan mahsulotlarni rasmiylashtirish tartiblari. 9. MDH hududida metrologiya, texnik jihatdan tartibga solish, standartlashtirish va sertifikatlashtirish faoliyatining qonuniy asoslari. 10. Sifatni boshqarishning huquqiy va nazariy asoslari. 11. Davlat standartlarini ishlab chiqish tartibi 12. Shartnoma tushunchasi va turlari. 13. Davo muddati va davo muddatini tiklash.
--	--

<p>3.</p>	<p>VI. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:</p> <ul style="list-style-type: none"> • metrologiya, o'lchash, metrologik ta'minot, metrologik xizmat, o'lchashlar xatoligi, standart, standartlashtirish, texnik jihatdan tartibga solish, texnik reglament, sertifikat va sertifikatlashtirish faoliyatiga aynan tegishli bo'lgan qonunlar va ularning mazkur faoliyatni amalga oshirishdagi tutgan o'rni haqida tasavvurga ega bo'lishi; • kundalik hayotda va umumiy ishlab chiqarish tizimlarida qonun ustivorligini ta'minlashda ishtirok etish; • metrologiya, texnik jihatdan tartibga solish, standartlashtirish va sertifikatlashtirish faoliyatiga tegishli bo'lgan asosiy yuridik atamalar va tushunchalarni izohlay olishi; • ijtimoiy va kundalik faoliyatni faqat tegishli qonunlarga suyangan va ularga to'liq rioya qilgan holda davom ettirish. • fuqarolik burchlari va majburiyatlarini to'la his qilish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak; • metrologiya, texnik jihatdan tartibga solish, standartlashtirish va sertifikatlashtirish faoliyatiga tegishli bo'lgan asosiy yuridik qonun va hujjatlar, ijtimoiy va kundalik faoliyatni faqat tegishli qonunlarga suyangan va ularga to'liq rioya qilgan holda davom ettirish malakasiga ega bo'lishi kerak.
<p>4.</p>	<p>VII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
<p>5.</p>	<p>VIII. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va nazorat uchun berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha test savollariga javob berish.</p>
<p>6.</p>	<p>Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rampersad, Hubert K. Total Quality Management. Springer, 2001. -252 p. 2. Ismatullayev P.R., Axmedov B.M., Matyakubova P.M., Xamrokulov G'X., Turayev Sh.A. Sifat menejmenti tizimi va uni sertifikatlashtirish. Darslik. Toshkent, Sano-standard, 2014. - 330 b. 3. Абдуллаев А.А., Авекян П.Г. и др. Основы стандартизации, сертификации, метрологии и управление качеством продукции. Учебное пособие. Ташкент, ТашГТУ, 2002. -287с. 4. Исмагуллаев П.Р., Матякубова П.М., Турев Ш.А. Метрология, стандартизация и сертификация. Дарслик, Т.: Lesson-Press, 2015. —423 б. 5. Далажонов А., Абдуллаев С., Аскарлов Ж. Шартнома ва талабнома

даъво муносабатларига оид ҳужжатлардан намуналар. Ўқув кўланма.
Тошкент, «Ўзбекистон» 2018.

- G.K.Vijayaraghavan., R.Rajappan., Engineering Metrology and Measurements., For 5th Semester Mechanical and Automobile Engineering (As per the Latest Anna University Syllabus – Reg.,2008.

Qo'shimcha adabiyotlar

- 2022-2026 йилларга мўлжалланган янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси. - Т.: Ўзбекистон, 2022 йил 29 январь, ПФ-60-сонли Фармони.
- Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruza 2016 yil 7 dekabr. – T.: "O'zbekiston" NMIU, 2016. –48 b.
- Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - T.: "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 488 b.
- Sohaga tegishli O'zbekiston Respublikasi qonunlari, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmon va qarorlari.

Axborot manbalari

- <http://www.vniims.ru>
- www.standard.uz
- www.vniims.ru
- www.gov.uz
- www.lex.uz

7. Fanning o'quv dasturi ta'lim yo'nalishining o'quv rejasiga majburiy fan sifatida kiritilgan va institut Kengashining 2024 yil "___" ___ "___" - sonli qarori bilan tasdiqlangan.

8. **Fan(modul) uchun ma'sular:**

H.Qirg'izov-NamMQI Metrologiya va standartlashirish" kafedrasining dotsenti, t.f.n.

9. **Taqrizchi:**

A.Botirov – NamMQI Mashinasozlik texnologiyasi kafedrasining dotsenti, t.f.n.;

X. Urinov - Qishloq xo'jaligi mahsulotlari sifatini baholash DM Namangan filiali rahbari.